

ЛЕЗГИ Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чIал хуьх!

Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипован 8-июлдин 213-нумрадин Указдалди машгъур шаир, гьикаятчи, таржумачи, драматург, РД-дин искусствуйрин лайихлу деятель **Арбен Мегъединович КЪАРДАШОВАЗ** чи республикадин ва санлай чIехи Россиядин халкъарин литератураяр ва культураяр виликди тухунин карда лайихлувилерай **“Дагъустандин халкъдин шаир”** лагъай гъурметдин чIехи тIвар ганва.

И дережа чна чи хIиз ва газетдин амадагдиз рикIин сидкъидай мубаракзава. Чи терев ам чидай ва адан яратмишунрал рикI алай вирибуру хуьзва.

Агъуз тахъуй хатадайни,
Кьил хкаж, Арбен!

Нур экъечIда мурIадайни,
Ви кам ийиз гезг...

“Лезги газетдин” редакциядин коллектив.

1920 – йисалай акъатзава

N 28 (10725) хемис 14-июль, 2016-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Халкъарин дуствал - Россиядин садвал

Амин МЕГЪАМЕДОВ

Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипова “Россиядин халкъарин Ассамблея” тIвар алай Вирироссиядин общественный организациядин гегенш заседанида иштиракна. Ам Ассамблеядин XVII съезддиз гъазур ва ам тешкилайдалай инихь 18 йис тамам хъуниз талукъарнавайди тир.

Вичин сифте гафуна Россиядин халкъарин Ассамблеядин Советдин председатель Светлана Смирновади Ассамблеядин Гъурметлу председатель Рамазан Абдулатипов тебрикна ва организация 18 йис идалай вилик 8-июлдиз тешкилайди рикел хкана. Адан гафаралди, Ассамблея милли политика уьмуьрдиз кечирмишунин кар алай яракъ хъун лазим я.

“Чун метлеблу кIвалахдал дериндай машгъул жедай вахт алуькнава. Къве йис я чна вири уьлкведа Россиядин миллетдин садвал мягъкемарунай семинарар киле тухуз. Чи къенин кIвалах государстводин милли политикадин стратегия уьмуьрдиз кечирмишунихь галаз алакьалу я. Адан бинеда Россиядин миллетдин садвал ва халкъарин арада дуствал мягъкемарун ава”, - кьейдна ада.

Заседанидал рахадайла, Рамазан Абдулатипова кьейдна хь, “алатай йисара еке ва яратмишунардай кIвалахар авунва, итижлу проектар уьмуьрдиз кечирмишнава, обществода еке майданра кар алай жуьреба-жуьре серенжмар киле тухвана. Государстводи чи гзаф миллетдин халкъдин месэлайриз, адан руьгьдин зурба ирсиниз, килди вичиз хас тир адетриз ва культурадиз еке фикир гузва: “Са шакни алачиз, и хилера властдин кьурулушрин, общественный ва диндин тешкилатрин, карчийрин ва экспертрин

саналди тир кьуватар чарасуз я. И кIвалахда куьне чи терев хуьник ва еке тешкиллувилик умуд кутазва.

Россиядин Президентдин “майдан указрилай” ва Совет тешкилуни гьакьиндай къарардилай гуьгъуьниз чна государстводин милли политикадин Стратегия къабулна. Владимир Путинан “Россия: милли месэла” макъалада алай аямда чи государстводин милли политикадин бинелу принципар ачухнава.

Чна килди вичиз хас тир жуьреда вилик финин ва Россиядин халкъарин садвилдин фикиррал алаз концепция туйкуьрна. Уьлкве граждандилини ватанпересвилдин дережадиз акъатна. Алай аямдин стратегия тамамдаказ адан фикиррал асаслу хьана туйкуьрнава. Гьа са вахтунда чи уьлкведа гзаф миллетар ва чIалар аваз хъун садани инкарзавач”, - лагъана Рамазан Абдулатипова.

Ахпа ада кьейдна хь, РФ-дин Президентдин Администрациядин регъбервилек кваз и теревдихь зурба кIвалах киле тухванва ва государстводин милли политика уьмуьрдиз кечирмишнава.

Россиядин халкъарин Ассамблеяди Россиядин милли политикади министерство чукурайдалай гуьгъуьниз адан везифаяр вичин хивез къачурди кьейд авуналди, Дагъустандин Кьили, килди къачуртIа, лагъана: “Ассамблея Россиядин общественный уьмуьрда гьар са халкъдин килдин вичиз хас тир культурадиз, чIалан, Россиядин халкъарин садвал мягъкемарунин гьакьиндай кайгъударвал чуьгуьзвай тешкилат яз амуькда”.

Региондин руководителдин гафаралди, цийиз тешкилнавай РФ-дин милли политикадин Федеральный агентстводи государ-

стводин милли политика уьмуьрдиз кечирмишунин региональный аспектдиз артух фикир гана кланда.

Рамазан Абдулатипова гьакьин кьейдна хь, милли политикадин килин месэла урус миллетдиз кьулайвал тешкилун я. “Чи фикирда милли политика - им анжах къадардал гьалтайла тIимил авай этносриз талукъ политика яз ава, амма им эсиллагъ дуьз позиция туш. Урус миллетди вич гьикI гиссзаватIа, Россияди санлай вич гисс авун аслу я”, - кьейдна ада.

Идалайни гьейри, сад тир культурадиз сергьятрикай рахадайла, ада лагъана: “Россиядин халкъарин садвал мягъкемарунин килин теревда сад тир культура мягъкемарун ава, гьикI лагъайтIа, алай аямдин Россиядин килин месэла - им авамвилинни культурадиз женг я. Гьакьин кьейд ийиз кланзава хь, субъектдин руководителри Ассамблеядин кIвалахдиз куьмек гун лазим я, гьикI хь, ада региондин руководителри тамамарна кланзавай кIвалах килиз акъудзава”.

“Уьлкведин Президент Владимир Путинан кIвалахдин нетижада Россияда къе

звелни-звел экономикадин, политикадин ва миллетдин алакьалувилин маса жуьредин шартIар арадал атанва. Чи везифа Россиядин миллет мягъкемарун патал саналди тир кIвалах гьамиша киле тухун я”, - лагъана эхирдай региондин Кьили.

Ада гьакьини кIватI хьанвайбуруз Ассамблея арадал атана 18 йис тамам хъун тебрикна ва алава хъувуна: “Заз чна вирида алай аямда милли алакьайриз талукъ асул документда - 2025-йисалди Россиядин Федерациядин государстводин Стратегияда вилик эцигнавай месэляяр килиз акъудун патал бегъерлудаказ кIвалахна кланзава”.

Президиумдин членар ва мярекатда иштираккай мугъманар рахайдалай гуьгъуьниз “Россиядин халкъарин Ассамблеядин” Вирироссиядин общественный организациядиз членвиле къабулуни гьакьиндай положение тештикарна, гьакьини Россиядин халкъарин Ассамблеядин Вирироссиядин “Режкий тийидай полк” тIвар алай граждандилини ватанпересвилдин гьерекатдин арада икъардал кьулар чуьгуна.

Заседанидин эхирдай этнокультура вилик тухуник пай кутунай ва Россиядин халкъарин садвал мягъкемарунай Светлана Смирновади кIвалахдин режкий юлдашар ва амадагар Ассамблеядин килин награда “Халкъарин дуствал - Россиядин садвал” кизилдин медаль гуналди кьейдна. И наградадиз Государстводин Думадин миллетдин крарай комитетдин председатель Гьажимет Сафаралиев ва “Россиядин халкъарин Ассамблеядин” Дагъустандин отделенидин председатель Зикрула Ильясов лайихлу хьана.

(“ДП”)

Саналди тир заседание

Вахтанг КУМАЕВ

12-июлдиз республикадин муниципальный районрин, шегъеррин округрин руководителрин Советдин ва РД-дин Общественный палатадин саналди тир заседание хьана.

Заседанидин сергьятра аваз РД-да шегъерар эцигунин государстводин политикадин гьакьиндай, республикадин муниципальный тешкилатрин территориярал законсуздаказ гзаф мертебайрин яшайишдин кIвалер эцигунин гьакьиндай лагъана.

Региондин руководителдин гафаралди, Дагъустандин эцигунин комплекс йигин камаралди вилик физвай экономикадин жел я. Адал республикадин региональный валовой продуктдин 18,4 %, зегъмет чуьгуьзвай ксарин къадардин 11%, налограй гузвай пуларин 5,1%, инвестициядин 33% гьалтзава.

“Эхиримжи са шумуд йисан вахтунда, ишлемишиз вахузвай кIвалерин къадардал гьалтайла, Россиядин Федерацияда Дагъустан вилик жергеяра ава. 2015-йисуз 1809,8 агъзур квадратный метр яшайишдин кIвалер ишлемишиз вахкана. Им, 2014-йисав гекьигайла, 9,8 % гзаф я. Республикади и жигъетдай Кеферпатан Кавказдин федеральный округдин субъектдин арада 1-чка кьуна”, - лагъана Рамазан Абдулатипова.

РД-дин эцигунин, архитектурадин ва яшайишдин коммунальный майишатдин министр Ибрагим Къазибегова хабар гайивал, республикадин вири шегъерин округра генеральный планар туйкуьрнава ва тештикарнава: “Кьизляр, Бабаюрт, Хасавюрт, Тарумовский, Сулейман-Стальский, Леваша, Сергокъала, Хунзах, Казбек ва Новолак районрин хуьрера 228 генеральный план туйкуьрнава”.

2016-йисан 1-июлдилай, тештикарнавай генеральный планар авачиз хьайитIа, чилер резерв яз хуьнин, государстводин ва муниципальный игътияжар патал чилин участокар вахчунин, чилер са категориядай маса категориядиз акъудунин гьакьиндай, яни чилин участокар дараматар кIвалер эцигун патал чара авунин къарар къабулун къадагъа авунва.

► 2

ОБРАЗОВАНИЕ

“Сулейман-Стальский район” МР-дин администрациядин заседанидин залда школяар лап хьсан къиметар аваз акъалтарнавай, Государственный Сад тир экзаменар агалкунралди вахкай аялрив абур лайихлу хьайи кизилдин медалар вахкана.

► 8

СПОРТ

10-июлдиз Докъузпара райондин Кьурушин хуьрун мукъув гвай Ярудагъдин центерив туризмдин экстремальный жуьрейрай “Ярудагъ-2016” международный фестиваль ачухна. Цинин фестивалда 160-далайни гзаф спортсменри Ярудагъ мутьуьгьарда.

► 12

Дагъустан-Азербайжан: муькъвер эхцигда!..

Алимди-депутатди баян гузва

Мердали ЖАЛИЛОВ

12-13-майди чи къунши Азербайжан Республикада Дагъустан Республикадин йикъар къиле фейидан гъакъиндай материалар чи газетди акъатнай. А вакиади хъе тлен метлеб хъайидак хейлин раханай. Къилинди а кар хъана хъи, а йикъарин серенжемрин сергъатра аваз, чи къве республикадинни лап вини дережадин руководителри инлай къулхъни санал къвалахунин, сада-садаз экономикадинни йайишдин, культурадинни образованидин, къве патан халкъаризни бине-дилай хас тир, агъзур йисара санал виликди тухуз хъайи къени къуншивилин, амадагвиллин, стхавилин алакъаяр ва адетар хуьн, мадни гегъеншарун ва мягкемарун лазим тирвиллин гъакъиндай хейлин икъраррал къулар члугуна, цийи-цийи теклифар вилик эцигна. Чахъ гъакъикъатдани тарихда арадал атай ва чпихъ инлай къулхъни чун хуьн ва виликди фин патал къетлен метлебдин мумкинвилер авайди санал веревирдна.

И ва са жерге маса месълайрай суьгбет авун патал чун и йикъар тивар-ван авай алим, Дагъустандин педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтдин директор, Халкъдин Собранидин депутат Гъамидуллагъ Исмаилович МЕГЪАМЕДОВАХЪ Галаз гуьрушмиш хъана. Ингъе ада вуч лагъаната.

- Куь рикел аламатла, республикадин регъбер Рамазан Абдулатипов къиле авай еке десте-дипломатар, депутаттар, карчиар, искусстводин деятелар Азербайжан Республикадин гзаф шегъерра ва районра хъана. Ана къиле фейи вири мярекатри къве патазни неинки чпи чеб къалурдай, чпин фикрар сада-садаз лугъудай, гъакъ хейлин лап важиблу ва гъакъван хийирлу хилерай махсус къарарар, икърарар кутлундай мумкинвални гана. Кар анал ала хъи, асирра чун санал алай, са чил, са ватан хъиз, саки гъа сад хътин къисметар, адетар, культураар авай халкъар яз виликди фейибур я.

1990-йисариллай инихъ, СССР хътин государство чуклурунни, чи картайрал цийи гъукуматар, сергъатар пайда хъана. Идахъ галаз сад хъиз, тарихдин алакъаярни къатл хъана. Лезгиар, аварар, цахурар, азербайжанвиар къве-къве, гъадалайни гзаф уьлквейрик акатна. И карди чи халкъар садрани вилив хуьн тавур четинвилера турди, журналистар яз, къезни хъсандиз чида.

■ **Са шакини алачиз. Зун са чи халкъдики ва чи газетдики рахазва.** "Лезги газет" (вилликан "Коммунист") тек са Кццара 500 касди (хизанди) къачузвай. Чун аниз, жуван къвализ хъиз, командировкайриз фидайди тир...

- Гъайиф хъи, чи халкъдин векилривай гила хайи члал, культура, литература, лап хъсан адетар хуьдай мумкинвилер къакъатзава. А патани и патани. Месела, азербайжан-вириривай а патана хъиз, чи патани чпин члал, литература, культура виликди тухуз жезвайди туш. Лезгийривайни ана гъа месълар гъялиз жезвач. За и йикъара "Лезги газетди" лезги члал хуьнин месълайрай журналист М.Ибрагимова хъенвай "Цийикла тукъурнар герек яни?" макъала

къелзава. Са халкъдиз къве жуьредин члалар арадал гъидай рахунарзава. Амма икй жедайди туш. Чахъ, лезгийрихъ, вирибуруз сад тир умуми литературадин члалан бинеяр, илим, члалан халисан устадар арадал атанвайди гъисаба къуна къанда. Вирида (и патани, а патани) сад хъиз, литературадин члал хуьз, ам виликди тухуз алахъунар авуна къанзавайди я.

Месела, гъа Къуба пата чехи хъанвай Байрам Салимов, Расим Гъажи, Забит Ризванов, Лезги Нямет хътин устадрини хайи лезги члалан михъивал, Эминанни Саидан, Стлал Сулейманан, Нуредин Шерифован ва масабурун хазинадиз вафалувал къалурнава. Гила чи члала ревизия тухуз, адаз керки ягъиз алахъуни хийир гудач.

■ **Ша чун Бакуда къиле феийи гуьрушрал, ана къабулай икъраррал хквен. Тивар къуна лугъуз жедай, чи халкъарин алакъайриз къуллугъдай ва виликди тухудай гъихътин икърарар кутлунна, рахунар хъана?**

- Сад лагъайди, Азербайжандин мулккарал яшамаш жезвай чи ватандашриз, абуру РД-да авай къилин ва юкъван пешекарвиллин учебный заведенийра чирвилер къачудайвал, квотаяр чара ийидайди хиве къунва. Дугъридани, куьне фикрар це, а патан школайра аялриз (лезгийриз-лезги, аварриз-авар, цахурриз-цахур) чпин хайи члалар чирун патал я пешекарар авач, я герек учебникар. Абуру гъина гъазурда? Гъелбетда, чахъ ава а мумкинвал. Чи вузра, колледжра гъазурда, чи институтра абуруз герек учебникар, программаяр, пособияр гъазурриз жеда. И крар алай вахтунда, гъам чи республикадин гъукуматди, Россиядин Федерациядин руководстводин разивални аваз, гъиле къунва. Заз чиз, ихътин къвалах Азербайжан патани ийизва. Гъанани рабочий дестеяр гъазурнава, программаяр къвалахзава. Лезги, авар ва цахур члаларал Азербайжандин школайра къелзавай аялриз учебникар гъазурун патал чна авторрин десте тешкилнава. Абурун арада Дагъустандани, Азербайжандани вирибуруз машгъур, халкъдал, члалал, Ватандал гъакъван рикй алай зарияр ва публицистар тир Седакъет Керимовани Муьзеффер Меликмедов ава. Акъалтзавай несилриз Ватандин тарих, география, халкъарин члалар, адетар, культураар чир тавуртла, чавай гзаф квахъда.

■ **Куьне фикризавайвал, чи къве республикадин арада санлай чи культураар виликди тухудай сад тир шартлар жеда?..**

- Шак алачиз. За а гуьрушра Рамазан Гъажимурадович Абдулатипова лагъай гафар рикел хъизва: "Дагъустандин руководство вузриз гъахъдайла чи ватандашриз вири жуьредин куьмекар гуз, гъакъни милли члаларал газетарни журналар акъудунин къвалах пайгардик кутунин кардани куьмекар ийиз гъазур я..." И гафарал за мадни глава хъийида: вири и крар авун патал государствойрин дережада махсус законар къабулна къанзава: Бакудини, Москвадини.

Ихътин кардиз къуват гун патал, къиле РД-дин Халкъдин Собранидин Председатель аваз чи парламентарияр (депутатар) Азербайжан Республикадин Милли Межлисдиз фена. Ана къве патани парламентарин спикерри Дагъустан Республикадин (Россиядин Федерациядин) Халкъдин Собраниди ва Азербайжан Республикадин Милли Межлисди санал къвалахунин гъакъиндай икърардал къулар члугуна.

Им лагъай члал я хъи, винидихъ раханвай хътин къве патазни талукъ законар къабулун патал чи парламентарини санал къвалахда. И кардиз Москвадини (РФ-дин Госдумад) разивал ганава.

■ **Куьрелди, хъсан гафар, хиве къунар крариз элкъведа. Чи халкъарин арада авай дуствилин, хъсан къуншивилин алакъаяр мадни мягкемардай мумкинвилер арадал къведа.**

- Зун инанмиш я, арадал къведа. Ина ихтилат неинки са культура, литература, члалар хуьникай физва. Гъакъ экономикадин, йайишдин, туризмдин ва икй мадни маса хилерин алакъаярни виликди тухуникай физвайди чир хуьн лазим я. Зи рикел Азербайжандин парламентарини Председатель Октай Асадова лагъай гафарни хквезва: "Россиядинни Азербайжандин арада авай дуствилин "муьгъ" Дагъустандай яна тухванвайди я".

Им фикрар желбдай къейд я. Дагъустан чехи Россиядин къакъудиз тежедай пай я. Иниз килигна гъар гъихътин алакъаяр Азербайжандини Россияди тайинариз хъайитлани, сифте нубатда ихтилат Дагъустандихъ галаз авай алакъайрикий физвайди я.

■ **Гъамидуллагъ Исмаилович, лезгиар, Дагъустандин амай халкъарни неинки са Азербайжанда, гъакъ Украинада, Къазахстанда, Россиядин Федерациядин гзаф регионриз чкванва. Гъанра авай чи ватандашри хайи члалар, литератураар, культураар хуьн лазим тушни? Абуруз гъикй куьмекада?**

- Хъсан суал я. Хейлин чкайра чи халкъдин векилри чпин махсус тешкилатар арадал гъанва. Члалар, культураар, адетар хуьн патал хейлин крар ийизва. Абурузни методикадин, ктабрин, газетринни журналрин патахъай куьмекар гана къанзава. Абуру патални чавай махсус пособияр гъазуриз жеда. Амма гъукумат а кардин терефдар хуьн, тайин такъатар чара авун, авай чапханаяр, газетарни журналар хъайитлани хуьн ва абуру вирибурувай къачуз, уьлквейрин алакъайриз талукъ месълар регионризни талукъбуру я.

Члал, адетар хуьн патал Санкт-Петербургда, Москвада, Волгоградда, Къазахстандин - Актау шегъерда, Украинадин Харьков шегъерда чи ватандашри тешкилнавай къвалахар тебрикуниз лайихлу я. Гъабурлай чешне къачуна къанда...

Правительство Республики Дагестан Сообщает

04 июля 2016 г

Правительство Республики Дагестан, рассмотрев обращение депутата Народного Собрания Республики Дагестан Г. Магомедова по вопросу оказания содействия в организации подписания соответствующего договора о сотрудничестве в сфере подготовки специалистов и создании учебно-методической базы по родным языкам между министерствами Республики Дагестан и Азербайджанской Республики, сообщает следующее.

В рамках проведения Дней Республики Дагестан в Азербайджанской Республике с 12 по 13 мая 2016 года состоялась встреча Главы Республики Дагестан Р.Г.Абдулатипова с соотечественниками - этническими дагестанцами, проживающими в Азербайджанской Республике, в ходе которой были обсуждены различные вопросы, волнующие соотечественников, в том числе преподавание дагестанских языков в школах приграничных районов Азербайджана, а также обеспечение этих школ учебниками и литературой на дагестанских языках.

По итогам данной встречи готовится перечень поручений Главы Республики Дагестан, в котором будут затронуты следующие вопросы:

сотрудничество в сфере образования, поставок учебников аварского, лезгинского и цахурского языков, издающихся в Республике Дагестан, для этнических дагестанцев, проживающих в Азербайджанской Республике;

по согласованию с Министерством образования и науки Российской Федерации выделение квот на прием этнических дагестанцев, проживающих в Азербайджанской Республике, в высшие и средние учебные заведения Российской Федерации, расположенные на территории Республики Дагестан;

по согласованию с Министерством образования и науки Российской Федерации открытие русскоязычных подгрупп в детских дошкольных учреждениях в регионах Азербайджанской Республики с компактным проживанием этнических дагестанцев;

совместно с общественной организацией "Самур" подготовка совместных изданий учебников на дагестанских языках, отвечающих требованиям Российской Федерации, с привлечением специалистов Республики Дагестан и Азербайджанской Республики.

Первый заместитель Председателя Правительства Республики Дагестан **А. КАРИБОВ**

Къиметар хкажна

Республикадин гъакъийрин къуллугъдин делилралди, агъалияр патал са киловатт электроэнергиядин къимет 2 манатни 34 кепек хъанва (вилекрай 2 манатни 23 кепек тир). Квалер электроплиткайралди тадаракламышнавайбуру, гъакъни хуьрерин агъалияр патал цийи къимет 1 манатни 64 кепекдиз барабар я (вилекрай 1 киловатт электроэнергиядин къимет 1 манатни 56 кепек тир).

Агъалияр патал тлебии газдин кура-кура маса гудай къиметарни дегиш хъанва. Газдин плита хуьрек гъазурун ва яд чими авун патал ишлемишзавайбуру ва къвалера чимивал патал яд чими ийидай тадарак ишлемишзавайбуруз 1 кубометр газдин къимет 4 манатни 77 кепек хъанва (вилекрай 1 кубометрдин къимет 4 манатни 75 кепек тир).

Целди таъминарунин ва канализациядин къиметарни муниципалитетрилай аслу яз дегиш хъанва.

Шегъеррин арада виридалайни виниз тир гъакъи Избербашда - 11 манатни 65 кепек, Каспийскда - 11 манатни 43 кепек, Къизлярда - 5 манатни 39 кепек, виридалайни агъуз къимет патал 1-июлдилай 1 кубометр цин къиметди 7 манатни 95 кепек тешкилда.

Канализациядай виридалайни гзаф гъакъи Къизлярда - 13 манатни 8 кепек къачуда (гекъигун патал: Избербашда ва Каспийскда канализациядин къимет, талукъ тирвал, 4 манатни 06 кепек ва 5 манатни 71 кепек я). Виридалайни тлимил пул Буйнакскда къачуда - 0,77 манат. Махачкъалада йисан къвед лагъай паюна канализация ишлемишунай 3 манатни 02 кепек къачуда.

Важиблу месэлаяр веревирдна

“АЧУХ ВЛАСТЬ”

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гьафтеда Махачкьалада, “Дагъустан” РИА-дин конференц-залда, “Ачух власть” проектдин сергьятра аваз Дагъустандин образованидин ва илимдин министр Шагъабас ШАГЪОВ журналистрихъ галаз гуьрушмиш хьана. Анал республикадин образованидин кьурулушда гьалар хьсанарун патал кьиле тухузвай кьвалахдикай, алай йисан ЕГЭ кампаниядин виликамаз авай делилрикайни рахана, алава образованидиз, гьа гьисабдай яз аялрин бахчаяр ва школяр эцигуниз талукьарнавай месэлярни веревирдна. Пресс-конференция “Дагъустан” РИА-дин директор Мегъамед МЕГЪАМЕДОВА ачухна.

-Чи уьлкведа санлай образованидин хиле кьиле физвай вири дегишвилерикай Дагъустанни кьерех туш. Кьилди кьачуртла, эхиримжи 3 йисуз хьсан патяхъ са кьадар дегишвилер кьазанмишиз, РФ-дин образованидин министрстводи ва РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова чи вилик эцигзавай везифаяр кьилиз акьудиз чалай алакьнава, амма еке кьвалахар вилик кума, - кьейдна министрди. - Виридалайни четин кар - школадиз фидай яшар таханвай аялриз образованидин идараяр бес тахунихъ галаз алакьалудия.

Сифте нубатда лугьун лазим я хьи, икьван чьвалди хьиз и идараяр аялрин бахчаяр яз амач, кьенин юкьуз абур тамам образованидин тешкилатар я. Анра неинки аялри ял язава, абур тьуналди таъминарзава, гьакьни абур талукь тир дережада аваз школадиз гьазурвилерни аквазва. И тешкилатра кьвалахзавай тербиячийрин саки 90 % пешекарвал хкаждай курсара хьана, амай 10 процентди гатун амай варцара чпин пешекарвал хкажда. Дагъустан чи уьлкведа аялар гзаф хазвай регионрикай сад я, аялрин цийи бахчаяр эцигуниз месэладиз эхиримжи цудралди йисара фикир таганвайвилей, алай вахтунда школадиз фидалди яшара авай аялриз образованидин идараяр бес жезвач. Кьенин юкьуз чавай республикадин 3-7 йисара авай аялрикай анжах 82 % аялар патал винидихъ тьвар кьунвай идарайра чкаяр арадал гьиз алакьна (Россиядин амай хейлин регионра и рекьемди 100 % тешкилзава). 2011-2015-йисара образование вилик тухуниз талукьарнавай тайин мурадрихъ элкьуьрнавай Федеральний программадин сергьятра аваз ва Дагъустандин Кьилин регьбервилек квазчалай школадиз фидалди яшара авай 26 агьзур аялдиз чирвилер гудай чкаяр арадал гьиз алакьна. Идалайни гьейри, республикада хьуси инвесторар желб авуналди 12 агьзур аял патал чкаяр арадал гьана. И хиле чна кьенлай кьулухъни кьвалах давамарда, хьуси инвесторар патал жезмай кьван кьулай шартлар тешкилиз алахьда, - кьейдна Шагъабас Кьурамегьамедовича. - Кьилди кьачуртла, аялрин бахчаяр эцигдай чка хьуси инвесторриз пулсуз чара ийизва, са кьадар кумекар мадни гузва, гьа гьисабдай яз педагогриз мажиб гунни гьукуматди вичин хивез кьачунва.

Ш.Шагьован гафарай мадни малум хьайивал, аялрин бахчаяр тешкил аялар патал РД-дин образованидин ва илимдин министрстводи юкьван чирвилер гудай гьар са школада куьруь курсар тешкилва. Ик, 3 йисалай 6 йисалди яшара авай аялриз школадиз фидалди виликан образованидин программарин кьурулушри истемизшавайвал, чир-

вилер гуда. 1-классдиз феи чьавуз и курсара чирвилер кьачурбур школадиз фидалди яшара авай аялриз чирвилер гудай тешкилатра чирвилер кьачур аялрилай кьулухъ галамуькьдач.

Министр республикадин школайрин материално-технический базадикайни рахана. Ик, ада Дагъустанда кардик кьвай юкьван школайрин анжах 32 % типовой кьайдадин дараматар тирди, амай вири школяр (кирида кьунвай дараматар) лап чьуру гьалда авайди, виридалайни татугай гьалар республикадин дагьлукь районар авайди кьейдна. Ш.Шагьован гафарай исятда Дагъустанда ацахьдай гьалда 100 школа ава, абурун кьадар идалайни гзаф тир. Муниципалитетрихъ галаз саналди кьабуллай са жерге серенжерин нетижда, кьилди кьачуртла, абур инфраструктура вилик фенвай школайрихъ галкьуруналди, ихьтин идарайрин кьадар тьимилариз алакьна.

Четин гьалар иллаки Махачкьала, Дербент, Каспийск, Буйнакск, Хасавюрт шегьерра, Агьул, Рутул, Цьунти, Цьумада районар арадал атанва.

- Яргьал йисара Дагъустанда школяр эцигуниз фикир ганач, са гьилди и месэла гьавилай гьелизни алакьдач. Алай вахтунда чна жуьреба-жуьре меслятар кьалурзава: муниципальный тешкилатрихъ галаз санал и месэла гьалдай рекье-хулер жагьурзава. Гьар гьик! ятлани, эхиримжи 3 йисан вахтунда Дагьларин уьлкведа цийи школяр эцигуналди 7 агьзур аял патал чкаяр арадал гьиз алакьна. 2025 - йисалди кьилиз акьудун лазим тир федеральный программадин сергьятра аваз (цийи школяр эцигуналди) уьлкведин вири школайри са сменада кьвалахдай шартлар тешкилун лазим я. Цьинин йисуз и программа кьилиз акьудун патал вири уьлкведиз 25 миллиард манат пул чара авунва. И программдик Каспийскда цийи школа (1 224 аял патал) эцигун кутунва, - хабар гана министрди.

Шагъабас Кьурамегьамедович 2016-йисан ЕГЭ кьиле феи тегьердикайни, адан нетижайрикайни рахана. Кьилди кьачуртла, цинин йисуз аттестатар авачиз амукьай аялрин кьадар тьимил хьанва.

- 2015-йисуз тахминан 4,5 агьзур аялдилай аттестатар кьачуз алакьнач, виликамаз авай делилралди, цинин йисуз ахьтинбурун кьадар 4 сеферда тьимил я (алай йисуз 837 касдивай урус чалай ва математикадай ЕГЭ вахуз хьанач). Ибур пис нетижар туш, и рекьемри кьабуллай серенжерин нетижалувилин гьакьиндай шагьидвалзава. Цьини 21 агьзур аялди ЕГЭ вахкана, абуркай 100 балл кьазанмишнавай аялрин кьадар тьимил, 70, 80, 90 баллар кьазанмишай аялрин кьадар артух хьанва, - хабар гана министрди. - Кьилинди, кьенин юкьуз диде-бубаярни, муаллимарни, аялар чебни школада хьсан кьелунин важиблувилдин гьавурда акьунва.

Пресс-конференциядин эхирдай Шагъабас Шагьова журналистрин са жерге суалризни жавабар гана.

Шад мярекат

Хазран КЬАСУМОВ

Са шумуд югъ идалай вилик “Сулейман-Стальский район” МР-дин администрациядин заседанийрин залда школяр лап хьсан кьиметар аваз акьалтларнавай, Государственный Сад тир экзаменар агалкьунралди вахкай аялрив абур лайихлу хьайи кьизилдин медалар вахкана.

- Гьуьрметлу аялар, диде-бубаяр ва муаллимар! - лагьана мярекатдал муниципальный райондин кьил Нариман Абдулмуталибова. - Цьини 35 аялди школяр кьизилдин медалар кьачуналди акьалтларунал зун гзаф шад я. Ида кьалурзава хьи, чи муаллимри чпин хиве авай везифаяр намуслудаказ кьилиз акьудзава, чакь бубайрин баркаллу карриз вафалу гадаярни ава, рушарни. Умудлу я, гзафбур чи уьлкведин тьвар-ван авай университетрик, институтрик, колледжрик экечда, абуркай жуьреба-жуьре пешейрин иеси-яр жеда. Хьсан пешекаррихъ кьенин девирда вирирра игьтияж ава, хьсан пешекарар чи райондани кланзава, чна куьн гуьзлемишни

ийизва. Квехъ гележегда гьар са карда мадни чьехи агалкьунар хьурай.

Школа акьалтларнавай рушарин ва гадайрин тьварарихъ тебрикдин келимаяр райондин образованидин управленидин начальник Индира Османовади, Дарклуш-Кьазмайрин юкьван школадин директор Савзихан Савзиханова, са шумуд муаллимдини лагьана.

Школа кьизилдин медалар кьачуналди акьалтларзавай Камила Сийидалиевади (Цьийи поселоқдин СОШ), Диана Нурдиновади (Агьа Стларин СОШ), Зарина Рамазановади (Сийидрин СОШ) чеб кьабулнаи, хуш келимаяр лугьунай, школьникар патал районда тухвай мярекатрай, республикадин дережада тухвай конкурсриз, олимпиадайриз фидайла кумекар гунай муниципальный райондин кьил Нариман Абдулмуталибоваз, чирвилер ва тербия гунин рекье чьугур намуслу зегьметдай муаллимриз сагьрай лагьана.

- Чна райондин руководство, муаллимар ва чи диде-бубаяр инанмишарзава хьи, гележегдани хьсандиз кьелуналди, Ватандиз, обществодиз вафалу инсанар хьуналди, чна чи райондин тьвар мадни хкажда, - лагьана Камила Сийидалиевади.

ДГУ - юбилейдин вилик

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Накь, Махачкьалада, “Дагъустандин жегьилар” газетдин редакцияда, ДГУ-дин ректор, физикадинни математикадин илимрин доктор, Дагъустандин Халкьдин Собранидин депутат Муртазали Хулатаевич РАБАДАНОВАН иштираквал аваз пресс-конференция кьиле фена. Ам “МД”-дин кьилин редактор Абаш АБАШИЛОВА ачухна. Анал республикадин кьилин вуздиз абитуриентар кьабулуниз, ина кьелунин процессдиз, санлай республикадин образованидиз талукь, вузда ришветбазвилехъ галаз женг чьугунин месэлярни веревирдна, Даггосуниверситетди октябрдиз кьейддай юбилейдикай рахана, журналистрин хейлин суалриз жавабар гана.

Пресс-конференция Муртазали Рабаданова цини 85 йисан юбилей кьейдзавай вуздин тарих куьрелди рикел хьунилай, вузди жуьреба-жуьре вахтар кечирмишайдалай башламишна. Ик, Ватандин Чьехи дяведин четин йисара Дагъустандин кьилин вуз (а чьавуз пединститут) Кьасумхуьрел акьудайдини рикел хьана.

- Дугьриданни, четин вахтарни кечирмишна вузди, амма важиблу кар ам я хьи, алай вахтунда Даггосуниверситет образованидин ва илимдин центрадиз элкьвенва, эхиримжи йисара материално-технический база мягькемариз, вилик эцигнавай везифаяр кьилиз акьудиз, кьилинди, образованидин ери хьсанариз алакьнава, - кьейдна М.Рабаданова. - Алатнавай йисара вуз 120 агьзурдалай виниз студентри акьалтларна, ина саки вири хилерай (военный ва медицина квациз) пешекарар гьазурзава. Алай вахтунда ина 17 факультет кардик ква. ДГУ-да очникаказ ва заочникаказ кьелзавай студентрин кьадардал гьалтайла, вуз 2-чкадал ала. 1-чкадал Кеферпатан Кавказдин федеральный университет ала. Цьинин йисуз 380 студентди вуз Яру дипломралди акьалтларна, - хабар гана ада.

Ректор санлай республикадин образование авай гьалдикайни рахана. И хиле гьалун лазим тир четин месэлягь гзаф авайдини, студентар саки вири (маса регионрай ва уьлквейрай атана ина анжах 1,5 процентди кьелзава. Мисал патал, Воронежский областда и рекьемди 30-40 % тешкилзава) Дагьларин уьлкведин шегьеррайни районрай тирла, республикадин школайра чирвилер гунин ери хьсанарунихъ иллаки еке важиблулав авайди кьейдна.

Муртазали Хулатаевича вуздин студентри ва жегьил муаллимри уьлкведин маса регионрин вузра ва илимдин центрайра тежриба хкажуниз, гьа жигьетдай яз лекцияр кьелун патал чи республикадиз Россиядин амай регионрай профессор атунизни вузди артух фикир гузвайди лагьана. Малум хьайивал, алай вахтунда кьве гьафтеда ДГУ-да Туьркиядай атанвай студентрин делегацияди чирвилер кьачуда.

М.Рабаданова ДГУ акьалтларнавай ксарикай рахадайла, Дагъустанда виридалайни жегьилди тир илимрин доктор, чи ватандаш Заур Алисултановакай гзаф чими келимаярни лагьана.

“Ярудагъ-2016” фестиваль

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

10-июлдиз Докъузпара райондин Къурушрин хуьрун мукъув гвай Ярудагъдин ценерив туризмдин экстремальный жуьрейрай “Ярудагъ-2016” международный фестиваль ачухунин гурлу мярекат киле фена. Малум хъайивал, цинин фестивалда 160-далайни гзаф спортсменри Ярудагъ муьтубъгарда. Гъеле мадни иниз альпинистар, туристар хтун гуьзлемишзава.

Альпинистри, мугъманри Ярудагъдин мукъувай авахъзавай Чехи вацун къерехда алачухрин “хуьр” арадал гъанвай.

Владимир СТОЯНОВСКИЙДИ ва масабур иштиракна.

РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован тиварцихъай тебрикдин гафар Али Хасбулатова лагъана.

Дагъустандин чилел ихтин мярекат киле тухун лишанлу вакъиа тирди, зурба мярекатда жуьреба-жуьре улквейрин, республикайрин векилри иштиракзавайди кьейдна, мярекатдин тешкилатчийриз - Мегъамед Исаев, Докъузпара райондин руководстводиз, спонсориз ва и мярекатдик са гьихтин ятани чпин пай кутур вирибуруз сагърай лагъана.

Докъузпара райондин кьил Керимхан Абасова фестиваль

Дагъларин улкведа спортдин экстремальный жуьрейрай машгъур авунин мураддихъ элкьурнавай акъажунри халкъарин арада авай дуствилдин рафтарвилерни мягкемардайдал шак алач. Докъузпарада чахъ чи “Эверест” - Ярудагъ (3925м) ава, гъа и дагъдин мукъув Европада виридалайни къакъанда авай (2560м) Къурушрин хуьрни гва. Инаг гьейран жедай машгъур чкайралди лишанлу тирди неинки чи республикадиз, гъакъ Россиядиз, Европадизни ашкара я. Ярудагъда Кавказда виридалайни къакъан альпинистрин раг, 400 метрдин къакъанвал авай чарчар, и дагъдилай анихъ галай мукъу къаншарда Дагъустандинни Азербайжандин виридалайни къакъан дагъ - Базардюзь (4466м), гъар йисуз агъзурралди зияратчийр физвай пак Шалбуз дагъ (4142м) ава, - лагъана ада. Шад жедай кар я, Санкт-Петербургда инвистицийрин дестедин векил ва Хив райондин депутат Марат Асланова Къуруш хуьрун мулкара туристрин комплекс эцигунал фикир желбнава. Райондин администрацияди эцигунардай чил чара ийида ва маса кумекарни гуда. Зи фикирдалди, жележегда V Международной фестиваль мадни къакъан дережеда аваз киле фида. Къуй спортсмен-

Фестивалда Германиядай, Азербайжандай, Израилдай, гъакъни Москвадай, Санкт-Петербургдай, Екатеринбургдай, Волгограддай, Махачкъаладай, Каспийскдай атанвай спортсменри-альпинистри иштиракна.

Фестиваль ачухуниз талукъарнавай мярекатда Кьиблептан территориальный округда Дагъустан Республикадин Кьилин патай тамам ихтиярар авай векил **Али ХАСБУЛАТОВА**, РД-дин туризмдин ва халкъдин хужожественный сеняткарвилерин рекъай министр **Мегъамед ИСАЕВА**, Докъузпара райондин кьил **Керимхан АБАСОВА**, Ахъегъ райондин кьил **Осман АБДУЛКЕРИМОВА**, Сулейман-Стальский райондин кьил **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВА**, Мегъарамдхуьрун райондин кьил **Фарид АГЪМЕДОВА**, Къурагъ райондин кьил **Замир АЗИЗОВА**, Рутул райондин кьил **Давуд СУЛЕЙМАНОВА**, Россиядин ФСБ-дин Ахъегъ районда авай сергъятрин къуллугъдин начальнигдин заместителъ

тешкилайбурукай сад тир РД-дин туризмдин ва халкъдин хужожественный сеняткарвилерин рекъай министр Мегъамед Исаев, Кьиблептан территориальный округда РД-дин Кьилин патай тамам ихтиярар авай векил Али Хасбулатов, Кьиблептан Дагъустандин районрин кьилера авай ксариз, РД-дин альпинизмдин федерациядин председателъ Петр Леонов, Россиядин лайихлу къутармишдайди, Россиядин МЧС-дин Дагъустанда авай жагъурдайбурунни къутармишдайбурун дестедин начальникдин заместителъ Зиявдин Никомегъамедовни рахана. Абуру иштиракчийр тебрикна, тешкилатчийрин тиварихъ хуш келимаяр лагъана ва дагълар муьтубъгарзавай альпинистриз фестивалдин вахтунда хъсан гъавар хъун тлаабна.

Мярекатдин къвед лагъай пай шаир Б.Абдуллаева тухвай Докъузпара райондин медениятдин хиле къвалахзавай музыкантрин, манидаррин, ашукърин ва Дербентдай атанвай къуьлердайбурун ансамблирин иштираквал авай концертдалди давам хъана.

рихъ агалкъунар хъурай! - алхишна Докъузпара райондин кьил К.Абасова.

Фестиваль ачухун Мегъамед Исаевал ихтибарна, жегъил альпинистри фестиваль ачухунин пайдах хъажна. Гуьгъуьнлай Марат Асланов, Азербайжандай атанвай альпинистрин дестедин векилар, РД-дин альпинизмдин федерациядин председателъ Петр Леонов, Россиядин лайихлу къутармишдайди, Россиядин МЧС-дин Дагъустанда авай жагъурдайбурунни къутармишдайбурун дестедин начальникдин заместителъ Зиявдин Никомегъамедовни рахана. Абуру иштиракчийр тебрикна, тешкилатчийрин тиварихъ хуш келимаяр лагъана ва дагълар муьтубъгарзавай альпинистриз фестивалдин вахтунда хъсан гъавар хъун тлаабна.

Мярекатдин къвед лагъай пай шаир Б.Абдуллаева тухвай Докъузпара райондин медениятдин хиле къвалахзавай музыкантрин, манидаррин, ашукърин ва Дербентдай атанвай къуьлердайбурун ансамблирин иштираквал авай концертдалди давам хъана.

Устадвал мад сеферда субутна

АЗАДКАЗ КЪУРШАХАР КЪУН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Са шумуд югъ идалай вилик Каспийскда, Али Алиеван тиварунихъ галай Спортдин дворецда, Али Алиеван экъу къамат рикел хкунин лишан яз азадказ къуршар къунай 47-международный турнир киле фена. Ана дуньядин 8 улкведай, гъа гъисабдай яз Рос-

сиядай, Болгариядай, Белоруссиядай, Украинадай, Къазахстандай, Къиргъизстандай, Узбекистандай тир 130-далай виниз пагъливанри гъасиррал чпин гъунарар ва устадвал къалурна. Гъамиша хъиз и сефердани Дагъустандин хъанавай кьилдин командадини иштиракна.

ма. Али Зурканаевичалай къуршар къунай еке куклушрихъ агакъай, международный кесерлу турнирра, гъа гъисабдай яз Олимпиададин къугъунрани къвенквечи чкайриз лайихлу хъайи хейлин спортсменар гъазуриз алакна, - рикел хкана ада.

Вичин рахунра Абдусамат Гъамидова Али Алиеван лайихлувилериз къуршар къунай международный сообществодини фикир тагана тун тавурдини, Швейцариядин Карлсбад шегъерда, ФИЛА-дин

штаб-квартирадин вилик, дагъустанви пагъливандиз памятник хъажнавайдини кьейдна.

Шад мярекатдал РФ-дин лайихлу тренер Шамил Неврединов ва Али Алиеван хва Зурканай Алиевни рахана.

Къве юкъуз давам хъайи итиж-

Къейд авун лазим я хъи, Каспийскдиз атанвай спортсменрин арада дуньядин ва Европададин чемпионатра ва къвенквечивал патал акъажунра агалкъунар къазанмишнавайбурун авай. Вичин ерибине Хив райондин Цналдилай тир **Даурен КУРУГЪЛИЕВ** и турнирда 86 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада 1-чкадиз лайихлу хъана.

Турнир ачухуниз талукъарнавай шад мярекатдал рахай РД-дин Гуькуматдин Председателъ, Дагъустандин къуршар къунай спортдин федерациядин президент Абдусамат Гъамидова турнирдин иштиракчийрин ва мугъманрин тиварихъ хуш келимаяр лугъунихъ галаз сад хъиз, 9 сеферда Советрин Союздин чемпион, 5 сеферда дуньядин чемпион Али Алиеван умуьрдин ва спортдин рекъикайни курелди суьгъбетна, Али Зурканаевичан экъу къамат рикел хуьнин лишан яз международный турнир киле тухун - им Дагъларин улкведин агъалийри адаз еке гъурмет авунин лишан, адан устадвилеиз ва агалкъунриз къимет гун тирдини кьейдна.

- Али Алиев дагъустанвийрин рикел неинки зурба спортсмен яз, гъакъни тежрибалу тренер язни ала-

лу ва кьизгин бягъсера дагъустанвийри чпин устадвал мад сеферда субутна. Ик1, заланвилдин 5 категориядай 1-чкайриз Дагъустандин пагъливанар лайихлу хъана. Ингъе абур: **Артём ГЕБЕГОВ** (57 кг), **Исмаил МУСУКАЕВ** (61 кг), **Халил АМИНОВ** (70 кг), **Даурен КУРУГЪЛИЕВ** (86 кг), **Расул МЕГЪАМЕДОВ** (97 кг).

Къейд тавуна жедач, Даурен Куругълиева турнирдин финалда вичин къуватар Чечнядай тир “куьгъне таниш” Зелимхан Минкаиловахъ галаз ахтармишна. **РИКЕЛ ХКИН:** алатай йисуз Хасавюртда киле феи континентрин уртах Кубок патал акъажунрин финалдани чи ватандашдиз Чечнядай тир спортсмен кумукъайди тир. И сефердани абурун арада акалптай кьизгин бягъс киле фена, Д.Куругълиева инамишвилелди гъалибвал къазанмишна. Чи ватандашди и турнирда кьизгин бягъсералди къисасар мадни вахчуна. Ик1, виликдай Д.Куругълиев Ярыгинан турнирдин финалист Арсенали Мусалалиеваз ва 2015-йисуз Азербайжандин хъанавай командадик кваз дуньядин чемпионатда иштираквай ва 5-чка къур Мегъамедгъайи Хатиеваз кумукъайди тир, и турнирда абур къведни чи ватандашдиз кумукъна.

